

**VALTIOVARAINVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 24/2004 vp**

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2003

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä huhtikuuta 2004 lähettänyt hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2003 (K 1/2004 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan ja ulkoasiainvaliokuntaan ja samalla määrännyt, että pysyvien erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausuntonsa perustuslakivaliokunnalle.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa, jolle muilla jaostoilla on ollut mahdollisuus antaa lausuntonsa.

Asiantuntijat

Sivistys- ja tiedejaostossa ovat olleet kuultavina

- kulttuuriasianneuvos Katri Santtila ja yliarkkitehti Tuulikki Terho, opetusministeriö
- puheenjohtaja Tuomas Auvinen, Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto.

Sosiaali- ja työjaostossa ovat olleet kuultavina

- peruspalveluministeri Liisa Hyssälä ja neuvotteleva virkamies Viveca Arrhenius, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

Lisäksi sosiaali- ja työjaosto on saanut työministeriöltä kirjallisen lausunnon.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Koulutuksen arviointineuvoston toiminnan rahoitus

Yksi nykyisen koulutuslainsäädännön lähtökohta on, että arvioinnilla tuetaan koulutuksen jatkuvaa kehittämistä yhä paremmin oppimista edistäväksi. Samalla sillä tuetaan kansallisesti asetettujen oppimis- ja opetustavoitteiden toteutumista. Ensimmäinen koulutuksen arviointineuvosto asetettiin nelivuotiskaudeksi maaliskuussa 2003, ja sihteeristö aloitti toimintansa viime syksynä. Lisäkustannuksia arviointitoiminnan laajentamisesta ja kansainvälisiin arviointiprojekteihin osallistumisen lisääntymisestä

vuoteen 2006 mennessä on arvioitu aiheutuvan yhteensä noin kaksi miljoonaa euroa. Opetushallituksen määrärahoista suunnattiin arviointiin yhteensä 600 000 euroa vuosien 2003 ja 2004 talousarvioissa. Vuoden 2004 talousarviossa opetusministeriön kehittämismäärärahoissa on 600 000 euroa koulutuksen arviointitoimintaan. Tarvittavaa lisärahoitusta arviointiin ei ole voitu osoittaa.

Valiokunta on huolissaan arviointitoimintaan osoitettujen määrärahojen riittävydestä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että arviointineuvoston organisoima arviointitoiminta voidaan suunnitella ja hoitaa asianmukaisesti toiminnan alkuajoista lähtien. Arviointineuvoston toimintaan tulee siten saada lisärahoitusta; tarkoituk-

seen voidaan käyttää esimerkiksi ikäluokkien pienenemisen johdosta säästyviä varoja.

Yliopistojen tilakustannukset

Yliopistojen rahoitusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 18/2004 vp) ehdotetaan, että palkkausmenojen kasvua vastaavaa määrärahojen vuosittaista korotusta jatketaan. Vuoden 2005 varainhoitovuoden ja sitä seuraavien varainhoitovuosien määräraha mitoitetaan korottamalla kulloinkin kuluvalle varainhoitovuodelle osoitettua määrärahaa vähintään määrällä, joka vastaa valtion keskustason palkkauksia koskevista sopimusratkaisuista aiheutuvaa palkkausmenojen kasvua. Lisäksi ehdotetaan, että vuosina 2005—2007 yliopistojen toimintaan osoitettua määrärahaa korotetaan 20 miljoonalla eurolla kunakin vuonna.

Pysyvänä huolena jo usean vuoden ajan eduskunnalla ovat olleet yliopistojen tilakustannuksiin liittyvät ongelmat. Edellä mainitun hallituksen esityksen luonnokseen sisältyi ehdotus, jonka mukaan määrärahaa korotettaisiin lisäksi määrällä, joka aiheutuu yliopistojen käytössä olevien tilojen vuokratustannusten noususta. Opetusministeriön pyytämässä lausunnoissa yliopistot kannattivat ehdotusta yksimielisesti. Valtiovarainministeriö katsoi kuitenkin launnonossaan, ettei lakia tule laajentaa koskemaan vuokratustannusten nousun tai muidenkaan vuokra- ja tilamenojen erillisrahoitusta. Valtiovarainministeriö edellytti, että kyseiset, yliopistojen perustoimintaa koskevat menot katetaan yliopistoille vuosille 2002—2007 osoitetusta 150 miljoonan euron toimintamenojen tasokorotuksesta.

Tarkoituksena on, että yliopistojen tilojen vuokrien korotuksia käsitellään vuosittaisen talousarvion valmistelun yhteydessä. Yliopistojen vuokrien on arvioitu nousevan vuosien 2005—2007 aikana yli 20 miljoonaa euroa indeksisidonnaisuuden ja uusinvestointien vaikutuksesta. Kun otetaan huomioon myös muu kustannustason nousu, niin hallituksen hyväksymästä yliopistojen 60 miljoonan euron kehälisäyksestä jää toiminnan kehittämiseen ja

uusiin tehtäviin vastaavana aikana noin 20 miljoonaa euroa.

Määrärahojen lisäämistarpeiden ohella yliopistojen tilavuokriin kytkeytyy tilahallinnon yleinen kehittäminen. Yliopistosektorin tilaohjausta ja -strategioita on tarkoitus tehostaa. Uusia rakennus- ja perusparannushankkeita on edelleen runsaasti, joten yliopistojen vuokranmaksukyky huomioon ottaen myös opetusministeriö joutuu priorisoimaan hankkeita entistä tarkemmin. Tarkoitus on, että Senaatti-kiinteistöt kokoaa yhteistyössä opetusministeriön kanssa yliopistojen useamman vuoden uudisrakennusohjelman, joka tuodaan valtioneuvoston seuraavien vuosien menokehysneuvotteluihin. Yliopistojen sisäisen vuokran järjestelmää on tarkoitus kehittää siten, että järjestelmä motivoisi tilojen tehokkaaseen käyttöön ja kiinteistökustannussäästöihin.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että musiikkitalon rakentaminen on tarkoitus toteuttaa valtion, Helsingin kaupungin ja Yleisradion yhteishankkeena. Valtion osuuden käyttäjäksi tulee Sibelius-Akatemia, joka vuokraa tilat Senaatti-kiinteistöiltä valtion laitosten ja virastojen nykyisen kiinteistöpolitiikan ja -lainsäädännön mukaisesti. Sibelius-Akatemian tilojen osuus musiikkitalon investoinnista nykyisessä kustannustasossa olevasta kustannusarviosta on 45,1 miljoonaa euroa. Tämän mukainen vuovivuokra on 4,30 miljoonaa euroa, mikä arvioidussa valmistumisajankohdan kustannustasossa on noin 4,54 miljoonaa euroa. Kun otetaan huomioon muut kiinteistömenot ja hankkeen myötä poistuvat vuokratilat, hankkeesta johtuva tilakustannusten lisäys valmistumisajankohdan kustannustasossa on vuositasolla noin 2,9 miljoonaa euroa. Lisääntyneet menot on tarkoitus kattaa yliopistojen talousarviokehyksen sisällä yliopistojen toimintamenomomentilta 29.10.21.

Sibelius-Akatemian uusista tiloista johtuviksi kertaluonteisiksi varustamiskustannuksiksi on arvioitu 9,36 miljoonaa euroa, mikä myös on tarkoitus kattaa talousarviokehyksen sisällä em. määrärahasta 29.10.21.

Yksittäisenä varustamishankkeena musiikkitalo on yliopistosektorin kaikkien aikojen suu-

rin. Musiikkitalon varustamiseen arvioitu 9,36 miljoonaa euroa vastaa yliopistosektorin vuotuista varustamiseen osoitettua hankerahoitusta.

Hankkeen kokoluokan takia ja ottaen huomioon yliopistolaitoksen toiminnan voimavarat, valiokunta pitää musiikkitalon varustamisesta aiheutuvia kustannuksia yliopistojen perusvoimavarojen kokonaisuuden kannalta ongelmallisenä. Ongelma tulee ratkaista päätettäessä tulevista kehyksistä.

Teattereiden valtiontuki

Eduskunta edellytti hyväksyessään valtion vuoden 2002 talousarvion, että hallitus selvittää teattereiden valtiontukijärjestelmässä olevat epäkohdat ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin niiden poistamiseksi (EV 35/2001 vp — HE 115/2001 vp). Asiaa selvittäneen työryhmän muistion perusteella (OPM:n työryhmien muistioita ja selvityksiä 2003:13) ongelmat keskittyvät yksikköhintaan, henkilötöyvuosien määrään ja harkinnanvaraisiin määrärahoihin osoitettuihin varoihin.

Vuosina 2002—2004 teattereiden valtionosuuden perustana oleva yksikköhinta on ollut 30 223 euroa. Kuluvana vuonna tehdyn selvityksen perusteella tulisi yksikköhinnan olla noin 38 368 euroa, eli vaje on noin 27 prosenttia. Yksikköhinnan jälkeenjääneisyyteen vaikuttaa myös se, ettei siihen tehdä vuosittaisia ns. indeksitarkistuksia, kuten esim. orkestereiden ja museoiden yksikköhintoihin tehdään. Eduskunnan budjettipäätöksillä yksikköhinta on vuosien 1993—2001 aikana kasvanut noin kymmenen prosenttia. Orkestereilla kasvu on ollut noin 11 prosenttia ja museoilla 13 prosenttia.

Henkilötöyvuosissa vaje on tällä hetkellä 238 henkilötöyvuotta, vaikka kuluvan vuoden budjetissa niitä lisättiin 14:llä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vaje henkilötöyvuosissa estää uusien teattereiden pääsemistä valtionosuuden piiriin. Tämä puolestaan estää uusien, nousevien teatteriryhmien pääsemistä osalliseksi valtion myöntämistä avustuksista. Valiokunta pitää välttämättömänä teattereiden valtiontuen epäkohtien korjaamista pikaisesti.

Omaishoidon kehittäminen

Eduskunta on useiden vuosien ajan kiinnittänyt huomiota omaishoitoon liittyviin epäkohtiin. Omaishoidon kehittäminen ja omaishoitajien aseman parantaminen on nostettu esille myös hallitusohjelmassa. Sen mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriö asetti selvityshenkilön laatimaan ehdotukset toimenpiteistä, joilla omaishoitoa voidaan kehittää. Selvitysmiehen raportti on valmistunut ja siinä ehdotetaan 16 omaishoidon kehittämistehtävää, jotka toteutettaisiin tämän ja seuraavan hallituskauden aikana. Esitys tulisi nostamaan omaishoidon sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen merkittäväksi osaksi. Omaishoidon uudistuksen kokonaishinta olisi 298 miljoonaa euroa. Ensisijaisena tavoitteena on, että valtio ottaisi vuodesta 2007 asteittaisesti vastuun palkkioiden rahoituksesta ja kunnat lisäisivät palveluja ja tukea.

Sosiaali- ja terveysministeriön tarkoituksena on tehdä syksyyn mennessä tarkemmat päätökset siitä, miten esitysten toimeenpanossa edetään. Kiireellisenä omaishoitajan asemaa parantavana toimenpiteenä eduskunta on jo hyväksynyt lainmuutoksen, jolla hoidettavan sijaishoidosta hoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi perittävä asiakasmaksu rajoitetaan yhdeksään euroon vuorokautta kohti.

Nyt tehty selvitys antaa hyvän pohjan omaishoidon kehittämiseksi. Omaishoidon aseman vahvistuminen ehdotettujen tavoitteiden mukaisesti edellyttää erittäin merkittävää uudistustyötä sekä taloudellisia lisäresursseja. Omaishoidon onnistuminen edellyttää myös työelämän ja omaishoidon nykyistä parempaa yhteensovittamista. Valiokunta pitää tärkeänä, että hankkeen jatkovalmistelu etenee mahdollisimman ripeästi. Valiokunta korostaa etenkin sellaisten kriteereiden laatimista, joilla turvataan omaishoidon tuen valtakunnallinen yhtenäisyys sekä omaishoitajien tasa-arvoinen asema asuinpaikkakunnasta ja kunnan taloudellisesta tilanteesta riippumatta.

Eduskunnan lausumat

Valiokunta katsoo, että seuraavien lausumien johdosta suoritettut, kertomuksessa selostetut toimenpiteet ovat riittäviä tai lausumat ovat muutoin käyneet tarpeettomiksi:

- *Vankeinhoitolaitoksen määrärahatarpeet*
HE 40/1999 vp (s. 123)
- *Poliisitoimen määrärahat*
HE 59/2000 vp ja HE 71/2000 vp (s. 142)
- *Kihlakunnanvirastojen toimitilat*
HE 109/2000 vp ja HE 187/2000 vp (s. 142)
- *Puolustustarviketeollisuus*
HE 59/2000 vp ja HE 71/2000 vp (s. 154)
- *Ruuti- ja ampuatarviketeollisuuden turvaaminen Suomessa*
HE 177/2001 vp ja HE 204/2001 vp (s. 156)
- *Energiaveron kehittäminen*
HE 225/1996 vp (s. 159)
- *Perintö- ja lahjavero*
HE 104/2000 vp (s. 162)

- *Jätevero*
HE 128/2002 vp (s. 163)
- *Tietokirjoittamisen tukijärjestelmä*
HE 115/2001 vp ja HE 206/2001 vp (s. 176)
- *Teattereiden valtiontukijärjestelmä*
HE 115/2001 vp ja HE 206/2001 vp (s. 176)
- *Korkotukilainojen myöntämisvaltuus*
HE 67/2002 vp (s. 203)
- *Pörssinoteerattuja valtionyhtiöitä koskeva omistajapoliittinen hallinnointiohjelma*
HE 193/2001 vp (s. 218)
- *Nuuksion kansallispuiston kehittäminen*
HE 115/2001 vp ja HE 206/2001 vp (s. 259)

Lausunto

Lausuntonaan valtiovarainvaliokunta esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Olavi Ala-Nissilä /kesk	Virpa Puisto /sd
vpj.	Matti Ahde /sd	Markku Rossi /kesk
jäs.	Eva Biaudet /r	Matti Saarinen /sd
	Jyri Häkämies /kok	Kimmo Sasi /kok
	Kyösti Karjula /kesk	Irja Tulonen /kok
	Pekka Kuosmanen /kok	Kari Uotila /vas
	Reijo Laitinen /sd	Jukka Vihriälä /kesk
	Maija-Liisa Lindqvist /kesk	vjäs. Janina Andersson /vihr
	Mika Lintilä /kesk	Mikko Kuoppa /vas
	Pekka Nousiainen /kesk	Tuija Nurmi /kok.
	Pirkko Peltomo /sd	

Valiokunnan sihteereinä jaostokäsittelyissä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja
valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko

valiokuntaneuvos Maarit Pekkanen
valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.